

САГААН АЛТАНДЫЙ УРАСХАЛ

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛЭЙ
ХУУДАНАН

№5

АДРЕС: *Мухар-Шэбэрэй аймаг,
"Знамя Ленина" колхоз*

Ц.Д. СЕМЕНОВ,
*Мухар-Шэбэрэй аймаг "Знамя
Ленина" колхозой түрүүлэгш*

ЭНЭНХЭЭ ургагша манай энхэнд хониной нооно хайшалагш тийм айхбат харуусалтай, тон жаралтай шухала хүдэлмэри гэж юунд нь тоологдоггүй байгаа. Хонино дургаша байсан ноонон хаана ошохо нэм. Хэзээшье хайшалагдажа абтана ааб даа гэж ийнхүүгээр хоёрдөхөмөө зөн бий бэлэй.

Тийгэж хоёр-гурбан жэлдэй саада тээ колхозомнай хониной нооно абалга халтад гэхдээ 40—45 хонго соо үргэлжлэдэг байсан. Энэ хүдэлмэриг хара соо дүүргэжэхибэл, тон хайнаар ажаллаа гэжшбди гэхдээ.

Тэрэ үедэ отделини бухан хониной нооно хайшалаа ооһэд өөһэднй пункттай байдаг нэн. Тээд тэндөн хүдэлжэ дүршэлтэй шадамар хайшалагшад дутадаг дээрлээ зарим машинануудын мин бийха, үгышье наа, мушье шадахагүй, тулюур тугин хуибууд, хушдыне табиха баатай болохо. Зарим хайшалагшаднй элдэ шалтаган олоод, хоёр-нэгэн үдэр ажаллаа гарахагүй. Энэ мэтээр лэ ношбөрөөр байтарн үбэндэ гараха хаа болоод, эгээл хайн хүнүүдэй тийнэ ошохон, үнөөхил хушда, үхюүүд үлэхэ. Гадна хониной нооно хайшалагшэ түргэдхэ талар хүнүүд бодот хайнаар урмашуулагдагшэбегүй байгаа.

Энээнхэ боложо, хониной нооно хайшалагша ехээр унхагайраад, аяар зунай тэн болотор зарим хонид нооно абуулаагүй, тэрэнэ гэжэ, муухаажа ябадаг бэлэй. Дүршэд шадабаригүй дээрлэнь нооношье тон муугаар хайшалагдаха, колхоздо ехэ гарза болохо.

Отделини бүхэндэ хониной нооно хайшалаа пункт байлгахдаа үшөө юугээрээ таарамжагүй гэхдээ, пункт эмхидхөн хойно, тэндэс начальнигэ томилхо хэрэгтэй. Тиймээ билэ энэ ажалда жэл бүри табан хүнийн табидга бэлэйбди. Мүн пункт бүхэндэ байра дээрнэ нооно шэгнэжэ, шанар классаарн илгэжэ, мөшөөлгэжэ байха байал олон хүнүүд хэрэгтэй ха юм. Тэрэнэ лэ пункт бүхэндэ нүнийн харуушанине табиха шухала бшуу. Тийгэж эдэ мэтэ ажалда хамта хори гаран хүнийн байлгах баатай болодог нэмдн. Тэрэнэй ажалтай түлөөһонэ 3—4 мянган түхэр мүнган жэл бүри гаргагдаа.

Эдэ бүхы дутагдануудыне алишье талаанаа хайса хаража, тооложо, бодомжолоо үзөөл, хонинойноо нооно шэнэ гуримаар хайшалад болохо гэжэ шиндээбди. Юб гэхдээ, ажахыдаа эгээл ехэ ашаг олоо оруулдаг хонин ажалыне, илангада нооно хайшалагшэ нимэ хайша хэрэгээр эхилжэжэ болохогүй байганин хэндэшье өйтгөсөтэй.

Нёдондо түрүүшнхээ хайшалагшн бүхы оншон аргадагшэ нэгэ газар суглуулаад, тусгаар томодогдотон пункт эмхидхэд туршаагш байбди. Тийгэж олонхи хонинойноо байдг газарыне харадууджа, Намат-Толгой гэжэ тогтогта тиймэ томодогдотон пункт эмхидхээбди. Үнгэрэгшэ жэлдэ саг зуура хэрэглэгдэхээр ехэ сарай барлаа, тэндэ хайшалагшн 100 машинна тодообди. Энэнь нооно класс классаарн илгэжэ, хуу амырайн халагша байра, нооно багалан даража мөшөөлгөжэ түхэрлэгтнүүд табидаа. Тэдэ 100 машинкадаа гол түлээ дүршэлтэй шадамар хүнүүдыне табдаа, тодорхой түсэд-даабери үгэжэ, таарамжтай түлөөнэ тогтоон байгаабди. Мүн социализм мурисөөнэй шэнэ гурим баталжа, тогтомоол болзор соо нооно ехээр, хайн шанартайгаар хайшалаа, түрүү хуури эзэлһон хүнүүдтэ баруушаар холодильник эрхитэй, саанань—хубсаа угааха машина, радионийминк, зайн галнаа хүдэлжэ оёдоллой машина, пылесос, 30 түхэригөө 10 түхэриг хүртээр мүнган шалгуудыне тогтоогоо нэмдн. Энэ хүдэлһон зоной хайнаар амарха зохид байра бэлдэжэ, унгары хэбтэригээ эхилээд бүхы хэрэгтэй юмээр хангаабди. Халуун эдэн эмхидхэгдэн. Нингэ-политическэ хүдэлмэриншье үргэнээр абуулагдаа юм.

Хониной нооно хайшалаа пунктыне ингэжэ нэгэ газар эмхидхэд, олон машинка зэргэ табижа хүдэлгэхэдэ, алишье талаараа хайн байганине

түрүүшн жэлдэй дүн элитээр харуулаа. Колхозой бүхы табан отделини хайшалагшад булта суглараад хүдэлхэдөө бие биеэ гээгдэхгүй гэжэ оролдотон, хоорондоо эршэмтэйгээр мурисэжэ, өөһэд өөһэднхөө дүй дүршэл халан абалсана бшуу. Тийгэжэ олоороо шуулаатай хүхюүтэй хүдэлжэ байхадаа, алалиньшье ургашатай, бүтээсэ ехэтэй байна ха юм.

Үнгэрэгшэ жэлдэ түрүүшнхээ нигэжэ эмхидхэгдэн пунктимнай ажал хүдэлмэриндэ үшөөл бага зэргэ дутуу дулинуудай байбашье наан, үрэ дунгын урда урдыньнаа хураггүйл оондо байгаа. Бүхы 30 шахуу мянган толгой томо хонид, хурьгаднйгаа нооно эгээл 12 хүдэлмэрин үдэр соо хуу хайшалаа дүүргэбди. Үдэр соо 2500—2600 хүртээр хониной ноонон абтагдаа нэн. Ондогоор хэлбэл, хоёр-гурбан час соо 600—700 толгой хонидтой отара хайшалагдаа гарама байгаа. Бэрхэ бэрхэ хайшалагшаднй үдэртөө тус тусгаа 90—100 хонидой нооно абалдаг нэн. Жэһээлхэдэ, дүршэлтэй хайшалагшад Пелагея Гымарева, Дарима Дымбрылова, Агафия Андреева, Татьяна Доржиева гэгшэд 12 хүдэлмэрин үдэртэ тус бүридоо 950—1000 хонидой нооно абаа.

АНАЙ банахада урдыньхал хонидойноо нооно хайшалаа бие бүхэлдэ хара, хара хахад соо ношбөрөө, тэрэннхэ гээлгэжэ, шапарынь муухаажа байхаа болот, хонидойноо ноононой хоёрмөсөөр түргэн хайшалаа абадаг болоһоний ашаар горитойхон мүнгэ зөөри алманабди. Юб гэхдээ, хэрбээ хониной ноононой хоёрөөд байхада, хаа сагтан хайшалаагүй хожомдуулаа наа, үдэр бүри нилээд ехэ ноонон гээлтэ хорлодто орохо байна ха юм.

Нёдондо Улаан-Удны нооно угаадаг, бөлбөсөрүүдаг фабрикада тухаан ноононой отделини-рынь дунда зэргээр 470 түхэригээр абтаа гэхэ гу, али Мухар-Шэбэрэй аймаг соогоо эгээл хайн шанартай, ехэ сентэй ноонон манай ажахылаа ороо. Колхознай бүхыдөө нооно худалдаагаа 350 мянган түхэриг олоо оруулаа. Тэрэн соо нооно ноононой оорын үнэ сэн гэхэ гу, али тэрэнэй үйлдэбэригдэ хэгдэн бүхы гаргашье халаа байхада, 100 шахуу мянган түхэриг эсэр олоо орожо үгөө.

Энэ хадаа нэн түрүүн хонишодоймнай оролдосотой, үнэн шударгы ажалай аша габьяа мүн. Жэһээлхэдэ, үннэй хонингон Гарма Цыдылов нёдондо хонин бүридоо 3,8 килограмм нооно абаха түсбэртэй аа, үннөөл 4,3 килограмм хайшалаа, бүхыдөө 36,5 центнер эрхм шанартай нооно гүрэндөө худалдаа, колхоздоо 16,6 мянган түхэригтэй олоо оруулаа юм. Хониншод Эрдэнэ Цыренжапов, Базар Цыренов гэгшэд баһал хонин бүридоо дунда зэргээр 4,2—4,4 килограмм нарин нооно абаһан, колхоздо нилээд ехэ ашаг олоо оруулһан байна.

Байша ондо үбэлжэлгын үедэ колхозоймнай хонин хүрэг үбнэ тэжээлээр дутамаггүй хангалдан байжа, хүшэ шадалаар яһала хайн олоо ороо. Тиймээ ноонон нёдондойнхөө зарим тэды дээршээ абтаха лабза гэжэ байнабди. Мүнөө жэлдэ гүрэндэ нооно худалдаагаа 400 мянган түхэригөө доошо бэшэ ашаг олоо оруулаа зорилтогойбди.

Энээнхэ амжалтаттайгаар бөөлүүлхн тула байгша ондо хониной нооно хайшалагшэ бүри хайнаар эмхидхэхэ, граммыне нооно гэзгтэ хорлодто оруулхагүйн тула бүхы хэмжээ абахабди. Юб гэхдээ, нёдондо хониной нооно хайшалагшэ шэнэ гуримаар эмхидхэбди, хайшалагшаднй ажалыне үшөөл нарин шангаар хийн шалгагүй дээрлэһонэй зарим ноонон муугаар хайшалагдаһан, бурууса илгэдн байжа. 16 мянган түхэриг олоһоний дэмь хосороо. Нимэ дутагдалыне дахин дабтахагүй гэжэ бүхы шадалаараа оролдхо ёһотойбди.

Үнгэрэгшэ жэлдэ хониной нооно хайшалаа тусгаар хайн типовой байра түхээржэ эхилээ нэмдн. Тэрэнэй мүнөө бэлэн болоод хүдэлжэ байна. Энэ байрын утань 170 метр, үргэһинь 14 метр, хажуу тээгүүрээ олон сонхотой, доосоонь харуул уужам. Байрын тэг дунда талаага хээд, тэндээ хайшалагдаһан нооно илгэха столнуудыне табиябди. Хажуудан нооно багалан да-

★ Тус колхоздо хонидой нооно хайшалаа 100 оньһон машинкай пункт хүдэлнэ.

★ Үдэртөө 2800—3000 хонидой ноонон абтана гэхэ гу, али 2 час соо нэгэ отарын хонид хайшалагдажа гарана.

★ Түрүү хайшалагшад П. Рымарева, А. Андреева, Д. Дымбрылова гэгшэд үдэрэй 90—100 хониды хайшалаа.

★ Нёдондо 35 мянган хониды хүдэлмэрин 12 үдэртэ хайшалаһан наа, мүнөө жэлдэ 40 шахуу мянган хонидой нооно 10 үдэр соо абаһан.

★ Түрүүшн хоёр үдэр соо 5400 хонидой ноонон абтажа, 100 гаран центнер «сагаан алтан» фабрикада тушаагдаба.

★ Олон хонидой нооно хайнаар хайшалаһан хүнүүд телевизор, холодильник, хубсаага угаадаг, оёдоллой машинанууд, пылесос гэхэ мэтэ зүйлнүүдээр шагнагдаха.

раха, мөшөөлгөжэ хоёр ехэ оньһон пресс табигланхай. Мүн энэ илгэднхон ноононе шапарынь, класс классаарн суглуулаа арба гаран табалга хээбди.

Энээнэй хоёр тээгүүрхн уужам байра соо табигланхай хайшалагшад хоёр ханаар зэргэлдэ, хамта зуун машинка хүдэлнэ. Хоёр хайшалагшад нэгэ стол дээрэ ажалладаг. Байрын дуилуур тусхай хаажэ, хаатануудууд олон табалга хэжэ, тэндээ хайшалагдаха хониды дүүрээр оруулабди. Нэгэ доро 600—700 хонидтой хоёр отара оруулагдаа. Дүрбэн хайшалагшад бүхэндэ хонидыне бариха үгэхэ нэгэ хүн байгаа, тэрэн дундахи хорео сооһоо хонин бариха, хайшалагшн стол дээрэ табияд үгэнэ. Хайшалагшэ хонидойноо хүнүүдыне абууд столтой хабтагайда илгэжэ улаа, хайшалаа ородог. Абтаһан нооһинь 11—15 наһаттай хурууһини үхюүүд абаа-нажа шэгнүүлээд, хайшалагшн нэрэ дээрэ башуулжэ, классифицигтой стол дээрэ табиядга юм.

ҮН БҮХЭН оорынхоо хайшалаһан хонин байрын хажуу ханада хэгдэн багалан үдээр газашань гаргана, тэндөн хаажар хэгдэн хорео байдаг. Тийгэж хүн бүхэнэй хайшалаһан хонидыне амыар хайшаа, нооһинь хэний амараар абаһанинь хуу харагдажа байха бшуу. Илангаа эли нэгэ хүнэй үлүүсэ яарад, хонидой арба хайшалагшаднй, шугалжархон байгаа наан, дары мэдэгдэхэ, тэрэгшэри ажалалһон түлөөнэ дооһон оруулаа, шапрын хайшаада гомдолгүй байха ха юм. Хонин энээнхээ ургаха хэдынь наринаар хаража байхад, зарим хүнүүд хониды шуна гартар хайшалагшад, нэмээхэн абаажаа хүрэг соо табиһан байха. Һүлүлдэн хэний гэмтлэе олохонь бэрхэтэй. Мүнөө тиймэ юмэн үгы болоо.

Оройдоол арбаад хонго соо хонидой нооно хайшалаһан тула нимэ типовой хайн байра түхээржэ, гаргаша хонидой хэрэг юб. Тийгэхээр мийл сарай барилал дээрэ бэшэ гу, гэжэ зариман ханжаа болохо. Бидэ энэ байрыне гансахан хайшалаадаа хэрэглэнэ бэшбди. Эндэмнай үбэлдөө хоёр отара ехэ хонид байлгадажа, тулимь абтана. Гадна хэдыньшье шапга халуун болог, хэдыньшье ехэ бороо орог, нимэ хайн байра соо хэлэ мянган хониды нэгэ доро оруулжархөд, хаагүй хайшалаа бшуубди.

Шэнэ байра соогоо хонидойноо нооно хайшалажа эхилһээр хоёр хонобобди. Бүхыдөө табан мянга үлүүтэй хонидой ноонон абтажа, түрүүшн зуугаад центнер ноонон багсалагдаа, фабрикада абуулагдаба. Хэрбээ нёдондо үдэртөө 2800 хонидой нооно абадаг байбал, мүнөө жэлдэ үдэр бүри 3 мянганнаа үсөөн бэшэ хониды хайшалажа, бүхы 39 мянган хонидойноо, тэрэ тоодо 13 мянган хурьгаднйгаа нооно хүдэлмэрин арбан үдэр соо хайшалаа дүүргэхэ зорилтогойбди. Нёдондо хонин бүридоо 3 килограмм нооно абаһан байбал, ойн баярай жэлдэ хонин бүридоо 3,3 килограмм нооно хайшалаа, энээнхэ хамта дээрээ 400 мянган түхэригтэй ашаг олоо оруулабди. Мүнөө гүрэндэ туршдага эрэ түлгөнүүдыне хайшалагдаһан, тус бүридоо 2,8—3 килограмм нооно алгадгүй гарана. Энэгээр бодоходо, хайн нарин ноонотой эхэ хонидоо хайшалагдаһан, толгой бүринь 4 килограмм соом гараха гэжэ хүдэлээр.

Хонидой нооно хайшалагшн амараар эмхидхэгдэхэ, хэр зэргэ үнгэржэ байһан тухай хөөрхынь хэлэн хүнүүдтэ үгэ үгөөбди.

Колхозой главна зоотехник С. БАДМАЕВ:

— Бүхы хонин хүрэгтэйноо нооно абажа эхилхн урда отара бүхэндэ хэлэн дахин ябажа, хайса шалган, бонитировка хэһэн, амар отарын хониды хээжэ хайшалаа гэжэ тодорхойлоһон, тусхай график табиһан байнабди. Түрүүшн ээлжэндэ муушаг ноонотой хонидоо хайшалаа эхилээбди. Харин хайн, нарин ноонотой хонидоо һуушга тээ хайшалагдаһан, тэрэн ёһоор хөөрөн, абахада зохид болоһон байха бшуу.

Хайшалагшн пунктта ажал хүдэлмэри эмхидхэхэ, хэрэгтэй болоо наан, элдэб асуудалнуудыне байра дээрнэ шиндэхын тула жэлдэ отделини эрхилэгшэны ээлжээ ээлжээр дежурлуулабди. Тэднээр графиктэй ёһоор хэний отара, хээжэ хайшалагдаха гэжэ уришалан хо-

Үдэр соо 100 гаран хонийной нооно абадаг колхозной чемпион хайшалагша П. Рымарева.

нишондо дуугаад, тиймэ үдэр, тэды часта хонидоо пунктта дүтүүлэхэ гэжэ даабери үгэдэ юм. Тиймээ хонидой хаа сагтаа асаргадагүйнөө боложо, агрегадуудай хаатаха ушар байдаггүй.

Томоdogдотон пунктыне даагша, колхозой главна инженер Б. БАЛЖИНИМАЕВ:

Нооно хайшалагшэ ингэжэ нэгэ газар эмхидхэхэдэ алишье талаараа хайн. Урдань тэрэмнай отделини бүхэндэ байхадаа амар нэгэ юумынь эбэрхэдэ колхозой түбнөө нүүдэл мастерскойн хүрэгэ ошотор ажл нилээд хаатадаг нэн. Гадна хайшалагшн машинаа хайша, тошмолдоо шадабаритай хүнүүд ходо дутадаг бэлэй. Запасной частяга хангаха талааршье бэрхэтэй болодог нэн. Харин мүнөө тракторна бригадын бригадирнууд хажуудаа хоёр-хоёр тошмолонтой 15 хайшалагшэды хангажа, тэднэй машинануудын заһаад, тааруулаа, хүрсэдхэ үгэнэ.

ИНХЭДЭ урдань отделини бүхэнэй классифицигүүдэй илгэһан, мөшөөлгөн ноононы түбэй пунктта тэрэннхэ задалжа дахин илгэха, багсалаа бааттай болодогшон нэн. Мүн тэрэ нооһинь зөөхн тула отделини бүхэндэ шахуу автомашинна бариха бааттай болохош. Мүнөө энэмнай хуу нэгэ газарта байхадаа, нооно багсалаа хоёр пресстэ 7 хүн хүдэлнэ, үшөө дүрбэн классифициг, дүрбэн тоо бүрихэлхэд байдаг. Тэднээр үдэр соо хоёр прессээр 40 тонно нооно багсалаа, тэрэннхэ хоёр автомашинна Улаан-Удын ПОШ фабрикада хаагүй зөөнэ. Нооно илгэха, багсалаа хүдэлмэринэ зоотехник-экономист Д. Халаанов, эрдэмт-зоотехник Е. Кушнарев гэгшэд наринаар хийн хаража эмхидхэнэ. Харин ноононой шапарыне шалгажа, классын тодорхойлох лабораторидо тусгаар мэргэжэлтэй И. Генинов хүдэлдэг.

Дүршэлтэй шадамар хайшалагша Пелагея РЫМАРЕВА:

— Би өөрөө хаалшанаар хүдэлдэгби. Зун болоходо 15—20 хонго соо үнээдэ ондоо хүнэ даалгаад, нооно хайшалаһанаб. Энээндэ арбадхи жэлээ хүдэлнэ. Нёдондо 12 хүдэлмэрин үдэртэ 1000 шахуу хонидой нооно хайшалажа, колхоз соогоо чемпион болоод, холодильник шайда хүртөө нэм. Мүнөө жэлдэ баһал нёдондойноо муу бэшээр хүдэлжэ банаатайб. Хонидой нооно түргэнбөр, хайн шанартайгаар хайшалаһан тула дүршэл шадабери хэрэгтэй. Тиймээ энээндэ олон жэлдэ хүдэлһон дүршэлтэй хүнүүдыне табиха ёһотой.

Үннэй хайшалагша Дарима ДЫМБРЫЛОВА:

— Оньһон машинаар хонидой нооно хайшалажа хураһаар арбан жэл болооб. Урдандаа гар хайшаар үдэртөө дүшөөд хонидой нооно абаһа нэм. Харин оньһон машинаар үдэрэй 85—90 хони хайшалабди. Нёдондо арбаад хонго соо 900 гаран хонидой нооно абажа, мурисөөнэй хоёрдохн хуури эзэлдэ, хубсаага угаадаг машина шайда хүртөө хүм. Мүнөө табн наһандаа дуталжэ, залуушуудла ахилдаха болобоб. Тээд залуу бэрхэ хайшалагшад бүрил олон болог. Тэдниие олоор хургаха ёһотойбди.

Колхозой парткомой секретарь И. ЕФИМОВ:

— Хонидой нооно хайшалажа, «сагаан алта» суглуулажа байһан зондо хайнаар амарха, хүдэлжэ бүхы эрхэ байдал бий болохо гэжэ ехээр оролдотон. Намат-Толгойд табан хүнэй байха байра түхээржэ, унталга дэблхээр хангаабди. Хүдэлмэрин һүүлдэ хүнэй бөө угааха бүлээн унтай дун табияда. Энэ хүдэлһон зондо үдэрэй гурба дахин халуун элээн бэлдэгдэнэ, кино харуулагдаа, телевизор тохдогдонхой. Хайшалагшад мурисөөнэй дүн үдэр бүри гаргадажа, ханын хонин, «саймалхы хуудалдаа» бэшгэдэжэ байдаг. Пункт дээрэ политмхилхгшээр Л. Васильев темилдгөнхой.

Энэ жэлдэ хайшалагшадта абаһан ноононойн, тэрэннхэ шапарай зэргээр ажалтай түлөөһон үгэхэ. Хүнүүдэй үдэрнхөө даабери үлүүлэн дүүргэд байгаа наан, үлүү хайшалаһан килограмм бүхэндэн хоёр дахин ехэ түлөөһон үгэхэ юм. Мүн энэ жэлдэ эрхилэгшэдыне шапрын тула телевизор — нэгэдхи хуури, холодильник — хоёрдохн хуури, хубсаага угаадаг машина — гурбадахн хуури эзэлһон хүндэ баруулабди. Саада тээхи үшөө дэлһон хуури эзэлһон хүнүүдтэ оёдоллой машина, пылесос, частылаа эхилээд, гушаннаа — табан түхэриг хүртээр мүнган шалгууд үгтэхэ байна.

Пунктын дэргэдэ пенсионер үбгэдһөө бүридһон арайтай хийлтын пост байгуулагданхай. Тэднэр хонидой амараар хайшалагдаһаниие үдэр бүри хийн шалгажа байдаг.

Ажахын түрүү хонидойной нээн Даша-Доржо ВАНЧИНОВ:

— Энээнхээ ургагша хонидойноо нооно абуулаха гэжэ тэднээ отделини пунктта хоёр-гурбан хонго хооһоор хаажэ байгша бэлэйбди. Харин мүнөө нэгэ отара хонид хоёр час соо хуу хайшалагдаада гарана. Хонид гэднээ үлгэжэнь урднхгүй. Ехэ амар болоо. Тэндэ асархадань ая соонь адууһаар-эрэхш. Пунктта дуталжэ, ээлжээгээ хүдэлжэ, хонидоо бэлшээжэ байдабди.

Нооно хайшалагша ингэжэ эмхидхэгдэнэ даа. Энэ жэлдэ үшөө шэнэ юмэн юб гэхэдэ, хонидойноо нооно абаһанай һүүлдэ креолинаар угааха шэнэ түхээрлэгэ хээбди. Урдань отделини бүхэндэ арба-хонин шийраг зонин суглуулажа, хонин буханине нэгэ нэгээр бариха угааха газар оруулдаг наа, мүнөө нэгэ доро хэлэн арбаад хониды электрын оньһон хүсөөр хүдэлжэ түхээрлэгээр аалихан түлхэжэ, нүхэ руу оруулабди. Хониды оруулжа угаадаг нүхэнэй ута—32 метр, гүнзэгын—хоёр метр. Тэрэн соо халуун, хүйтэн улан соргоор орожо байдаг. Мүн хонидой жүү, таһархай удархай, ноһон нооно хатааха наран сунилжа бараабди.

Тийгэж колхозомнай ойн баярай жэлдэ «сагаан алтан» ургасын урасхал табалгараагүй урдажа, тэрэнэ арбан хонго соо хураагаад, улахагүй найр наада наяргалхди.

Энэл даа, ообо хубөө «сагаан алтан». Хонийной ноонон шапарараа, классараа наринаар илгэдажа бүрихэгдэнэ.

Энэ хуудана фототойн манай корреспондент М. НАМЖИЛОВ бэлдэбэ.

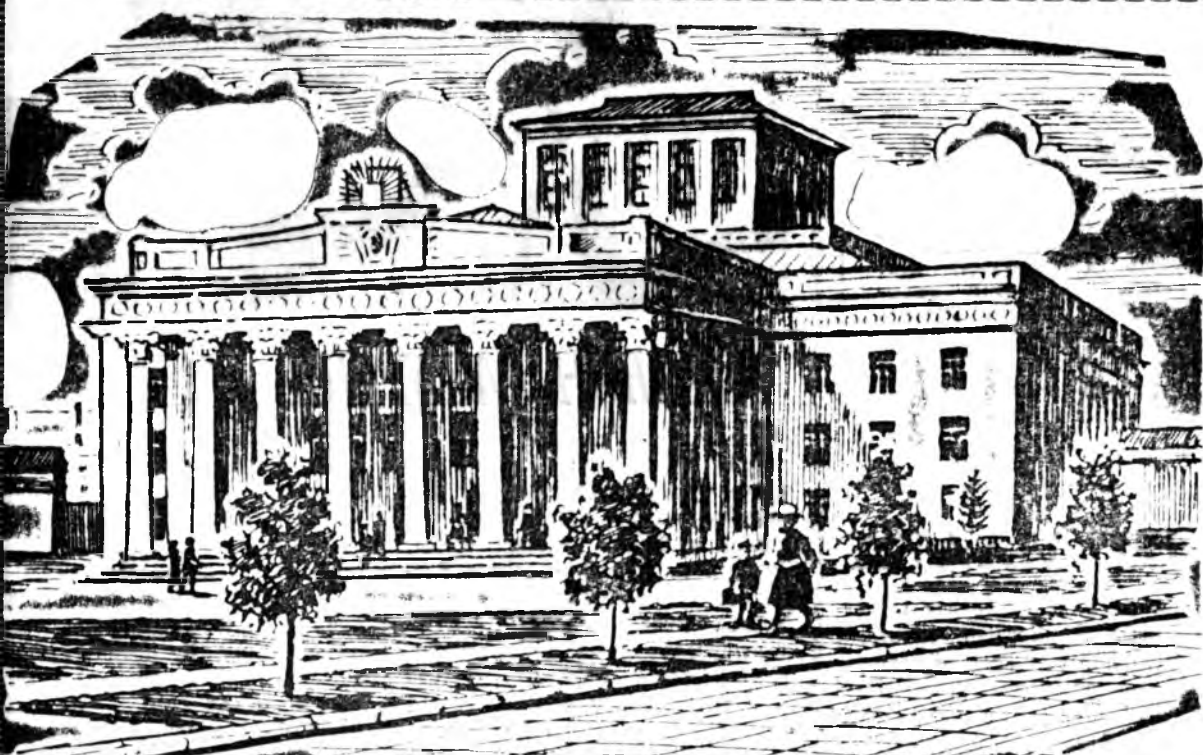
Хонийной торголог, хубэн сагаан ноонон бэрхэ хайшалагша Тамара Фунтсева.

оньһон машинаар хэгдэгдэл байна. Наанань

АХА ДҮҮ НҮХЭДТӨӨ АМЖАЛТА ЮРӨӨӨ!

Соёлой харилсаа холбоо бэхжүүлэх тухай төгсөх Союз болон Монголын Ардаг Республик хоорондоо баталагдах программын ёноор, монгол хани барисаанай заншлалт нарын үлдэн үед манай Бурад орондоо Улаан-Баа хотогоо Нацагдоржийн нэрэмжэтэ драмын театрай зүжэгшэд айлшалан ерөб. Тэдэнэй тоо Монголой ардаг артист Дамдинсүрэн, МНР-габыата артистнууд нүхэд Гомбосүрэн, Цэжван, Гантүмэр, Лувсан болон бусад ороно. Тэ

дэнэр Э. Войничой «Овод», Гүрэнэй шангай лауреат Д. Намдаг «Шэнэ байшан», Гүрэнэй шангай лауреат Л. Ванганай «Таран далайн дунда» гэсэн зүжэгүүдэ манай хото, хүдөөтэй ажалшадта харуулжа эхлэб. Айлшаднай Улаан-Удэ нислэлдэ наадаһанай нүүдээр Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын, Зэдын, Хэжэнгын аймагуудар ябаха юм. Айлшаднын үедэ аха дүү нүхэдэйгөө өхэ амжалта туйлахынь юрөөе!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Монголой Нацагдоржийн нэрэмжэтэ драмын театрай байшангай юрэнхы тухай харуулагдана.

ЙЛШАЛЫТ, НЮТАГААРНАЙ

Аха дүү Монгол арад улсасай Нацагдоржийн нэрэмжэтэ драмын театрай манай Бурадай Хоца Намсараев нэрэмжэтэ театрай анда ханын болонхой. Билээр 1965 ондо хүршэ орондоо ошожо, али нэгэ хайн хайханаар угуулаа, туһалдулаа, бахар-на, баярлаа гэшэ нэмбиди. В. Халматовай «Баян-и бүлэ», Ц. Шагжинай «Хабарай дуун», В. Шекспирэй «Хадэр басага номгоруулагша», К. Треневэй «Бобый Иравай» гэжэ дэлхэйн, совет классикын, театрай драматургнуудай эрхм дээжэ зүжэг зохиоуудыг Монголой арад түмэндэ ямар өхэ абыас нийлалтай оршон байдалда харуулаа нэмбиди. Тинхэдэ МНР-гэй Политбюрогой гашууд бултаа-а Ю. Печенбал туруутай, мүн МНР-гэй секретарь-а, МНР-тэ байлаг СССР-эй элшэн сайн Л. Н. Со-вьев гэгшэд нэгэнтэ бэшэ ерөжэ зүжэгүүдэмнай наа нэн. Нимэ өхэ анхарагда хүртэбэнөө, Монго-лой правительствын Хүнлэглэлэй грамота — үндэ-сэтэ хүртэбэнөө хээдэлнэ мархайн аргагүй

ринин революциин илаһан, В. И. Ленинтэй Сүхэ-Баатарай уулзаһан сагһаа хойшо улам хүсэтэйгөөр ууган бэхжэһэн түүхэтэй. Ажхы, соёл культура-аашы хүжөөхэдөө, бөө бөөдэ туһалдсабди. Энэ-нэймнай үрэ дүн гайхамшагтай! Ийбэн лэ газарта-мийн энээн тухайдаа монгол нүхэдэй домоглон хэлээ нэн.

Мүнөө анда нүхэрнай—монгол театрай манай эндэ хүржэ эрэлтэ хани барисаанаймнай ёһотойл хайнтар болоно.

Энэ хайнтар уржадар Бурадай оперо, балетэй театрта Э. Войничой «Овод» зүжэгшэ табилаар эхлэ-бэ. Тондэ байлсагшад анда нүхэлөө ямар хани ха-луунаар утгабэ гэшэб! Харагшадтай, мүн манай эн-дэхи театрай мэргэжэлтэдэй мэдүүлээр, монгол нү-хэдэй ёһотойл өхэ амжалта туйлаа.

Улаахы үзэрүүдтэ, мүн хуёо аймагуударынь ябахадаа, айлшаднай МНР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Д. Намдаг «Шэнэ байшан», МНР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Л. Ванганай «Таран далайн дун-да» гэһэн зүжэгүүдэ харуулжа, хүн зонисемнай дахин дахинаа омогорхуулан баясуулахаа гадна, аралайгаа ажабайдалтай бүтэсгэмнай танилсуу-хань гэшэб. Зүжэгүүдтэ МНР-эй ардаг артист нү-хэр Дамдинсүрэн, МНР-эй габыата артистнууд нү-хэд Гомбосүрэн, Цэжван, Гантүмэр, Лувсан гэг-шэдэй хабаадсаһанайн бүрнэнь хайшаалтай.

Саашалашы монгол нүхэдэй өхэ амжалта туй-лаа, ябаһан лэ газартаа хани халуунаар угуулаха, мэгтэл хайшаалда хүртэхэ байха даа.

Монголой драмын театрай аяншалта совет-монгол арадуудтай хани барисаа бэхжүүлгэдэ өхөхөн хуби-талаа ошуулан.

Унэн сэхэ хани барисаан энэл дла! И. БАЛБАРОВ, Бурадай Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ драмын театрай директор.

ҮНЭН ЗҮРХЭНЬӨО АМАРШАЛЫАБ

ициалис ороннууд агууехэ соо Монгол Арад Улас тохотэй бури эзэлнэ. Монгол ай нимэ гайхамшагта гүй-нэ Октябрьин социалис ре-спублика, өһөднэй ардаг а-ра хубисаалһаа үндэһэтэй. Энөө оройной нүүр шарай нүүр хубилжа, үргэн нүүр, эрдин хайхан газар дээ-үйлэбэрини шэнэ шэнэ нүүд, электростанцинууд, айнууд, гүрэнэй ажхы-а, ардаг нэгэдэлнүүд то-гонхой. Тэдэнэй баянгын-дөө ударта үргэн далай бо-д, орон соонь шэнэ байдал дундаа. Социализмын, соёл турын талаар илалтан тон эрдэм наука, уран зохёол, уу хайхан хүгэм, сэдхэл агамэ зүжэгүүд Монгол оро-динаарынь баясуулаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1965 он. Манай артистнууд

дэ совет хүнүүдэй, монгол ара-дай сэдхэл соо холбоо наагда-жа, бүхы ябуулгануудаймнай нүүдэ нүнгын болоно. Совет, монгол арадуудай хани бариса-аньн эбэршэгүй мүнхэ. Аха дүү хоёр арадуудай халуун хани барисааньн билэнь саашалхи хүжэлтын, илалтын бата наггын хуурын болоно.

Монгол, бурад арадуудай шу-на мяхараа түрэл арадууд бай-һанын мэдээжэ. Хэлэнийн дүтэ, соёл бодосоролын ойро-хон. Ёһо заншлалынь адиру-хуу ха юм. Эдэ түрэл арадуудай харилсаа холбоонынь бараһаа нарада, жалһээ жэлдэ үргэдэжэ, өөрынгоо хайн хайхан дүгнэ улам өхөөр харуулан асаржа байна.

Манай Бураад орондо Монго-лой гүрэнэй драмын театр зүжэг наадаха харуулахаа ерөб. Энэм-най тон өхэ удхатай хэрэг гэшэб. Манай гөрөдэй ажалшад мэр-

гэжэл шадабаритай, оюун бэлг-тэй артистиариень халуунаар, баяр баялхантайгаар утган хүлээбэ. Монголой артистар ма-най республикын ажалшадтай «Овод», «Шэнэ байшанда», «Та-рван далайн дунда» гэһэн уран гоё зүжэгүүдэ харуулжа байна. Эдэ зүжэгүүдэнь биднэр үнэн зүрхэньөө хүлээн һонирхожо байнабди.

Би урдан тэндэ ажал хэбэн, хожомын айлшаар ошожо, али-баа амжалтынь нүүдөөрө хара-һан, бөөрөө үзэһэн хүн байнам. Тинхэ дээрһээ монгол театрай шэнэ туйлаһануудтайнь танил-саха бүри өхэ хүсэлэнтэйб.

Манай орондо монгол театрай эржэ, уран хайханайгаа ила-тын харуулаха ябадалынь хани хүршэ манай улсуудай саашал-хи барисаа улам бэхжүүл-хэнь дамжагүй гэжэ нааглана. Ц. ДАМДИНЖАПОВ, уран зохёолшо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1965 он. Манай артистнууд

ШЭНЭ ҮЕ САГТА ХҮГЖЭЭН ТҮҮХЭТЭЙ

АРАДАЙ ХУБИСАЛАЙ түлэг хүгжэжэ байһан 1921 ондо өхэ жанжан Сүхэ-Баатар дүү хүгжэмдэ абыластай бүлэг залуушуула хан-дажа: «Таанар дүү хүгжэмдэ, зү-жэг наадаһаа дуратай хүнүүдэ ардаг дундаһаа бүридхэжэ, шэнэ байдалынь магтан дуулаһан, хуша-най муу үлэгдэлнүүдэ шүүмжэл-һэн шэнэ удхатай уран хайханын зохёол бүтээгшэ. Бидэ энэ хэрэгт-тэй туһалхадни, оронхоо шадабар-тай бэрх хүнүүдэ урижа залга-хадни. Мүнөө танай ородохо, гэм-сэхэ саг ерөө». — гэжэ захихан юм.

Монгол ардаг агуу узарила-гшын энэ захиас бөөдүүлхэ зорил-готойгоор 1922 ондо гүрэнэй нисл-элдэ хотодо уран хайхана дуратай-шуудай Сүхэ-Баатарай нэрэмжэтэ түрүүшын клуб хүдэлжэ эхилэ бэ-лэй.

1931 оной ноябрийн 12-тө БНМАУ-гай Засагай газарай тогтоо-лоор тус клуб бэйл бол монгол ара-дай түрүүшын театр болгогдоо нэн. Манай театр тэрэ үедэ дэлхэйн олонхи гүрэнүүдэй гэгээл залуухан бүлгэм байһан юм. Театраймнай ху-дэлмэрилэгшэд түрүүшынгээ үдэрһөө эхилжэ элэхы эхэтэйгээр ажаллаа нэн. Дэлхэйн өхэ өхэ, илангала Совет оройной, түрүү театруудай дүй дүршэлы абыластайгаар шуалжа, суута артистнуудай бэлг шадаба-ринэ даган, богонихон саг соо яһа-ла өөрын нүүртэй, үндэһэн монгол-магтай театр бии болгоо нэмди. Энэ халаа арад зоний соёл гэгээрэл-тэ нилээд өхэ удха шаанартай байгаа, баяр харанхы сагһаа шэнэ үе сагта шэлжэн ороходомнай туйтай байгаа.

Түрүүшын үедэ ардаг аман зо-хёол — ууг, шог, хошон үгэ, хүг-

Д. НАЦАГДОРЖИЙН нэрэмжэтэ Монголой гүрэнэй драмын театрай дарга А. ТАЯА

жам өхөөр хэрэгшэжэ, юрэнхы дээрэ концертнүүдэ арад зоний дун-да табидаг байгаади. Тинхээр нэгэ акттай богонихон зүжэгүүдэ таби-жа эхилээд, 1947 ондо ардаг хүг-жэмтэ театр байгуулагдаа нэн. Теат-рай энэ өхэ замда гараха ушарта 1936 ондо Монголой ардаг нислэлдэ хотодо нэгдэлхэн хүгжэмэй дунда нүүрүүлн нилээд өхэ удха шаанартай байһан. Имагалт энэ нүүрүүлн ма-най театрай түрүүшын профессио-нальна хүдэлмэрилэгшэдтэй болохо-до туһалһан гэшэб.

Нигэжэ театрай ба соёлой өөрын мэргэжэлтэдтэй боложо эхилхэдэм-най Монгол орондо театруушынэ олошорно нэн. 1940 ондо ардаг цирк, 1948 ондо хүүхэдэй театр, 1950 ондо хүүхэдэй театр, 1951 ондо ардаг дүү, хатарай ансамбль нэгдэ нэн. Гадна 1951—1954 онуудта Дурна, Губи, Баян-Улгы ай-магуудта ардаг хүгжэмтэ драмын театрууд хүдэлжэ захалаа.

Эдэ бүхы амжалта хадаа манай Монгол орондо ардаг революциин илангай, марксизм-ленинзмын тү-рүү үзэл сурталтай дэлгэрһэнэй аша үрэ мүн ааб даа. Монголой Ардаг революцинон партин узарилагда-дору шэнэ хайхан аруун замда эр-нон манай ардаг оюун бэлг, шэнэ габьяа имагалт социализм байгуу-лаа агууехэ жэлнүүдэй үедэ манай хүжөө ха юм. Тинхэдэ Монгол орондо шэнэ социализм удхатай соёл культура урган бадараа. Манай зо-хёолондой, театрай героинууд шэнэ үе саг байгуулжа ябаһан ажалша

малша түрүү хүнүүд боложо тогто-нижороо.

Манай ардаг театр 1943 он боло-тор Д. Нацагдоржийн «Сандова ноё-ной хархис аашанууд», «Би ба-шэб», «Ушартай гурбан толгой», С. Буяннамхайн «Харанхы засаг», Д. Намдаг «Шэнэ зам», «Шара-голой гурбан хаан», В. Цэжнжаб, Б. Бааст гэгшэдэй «Сасан хатан» гэхэ мэтэ үлгэр туужанууд дээрһээ үндэһэлжэ бэшгэдэлхэн хүгжэмтэ зү-жэгүүдэ табиһан юм. 1947—1966 онуудта Ч. Ойдобой «Зам», «Цолмон», Л. Ванганай «Эмшэ на-ран», «Тожо жолоошон», «Хубаа харанхы», «Эдэд», Ч. Лодойдамбын «Этигэжэ болон», Ч. Чимидэй «Бөөсөдлон», «Илангийн дуун» га-һан шэнэ үе сагай байдал дээрһээ үндэһэлжэ бэшгэдэлхэн зүжэг драм-нууд табилаа. Тинхэдэ энэ жэл-нүүдтэ манай театрай сценэ дээрэ юрын ажалша хүнэй образ бэлтгөөр бээс олоһон гэшэб.

Нигэжэ үндэһэн монгол аралай-гаа уран зохёолшодой бүтэсгэмнүүдэ олоор табиһынгаа хажуугаар бидэ энэ жэлнүүдтэ дэлхэйн ба ороой, совет түрүү классигуудай зохёол-нуудта хандааг байгаади. Манай театр К. Гольдониин «Хөөр эзэнэй нэгэ засаг», Н. Гоголиин «Ревизор», М. Горькиин «На дне», А. Чеховтэй «Вишневый сад», В. Шекспир «Отелло», «Лир хаан», Ф. Шилле-рай «Хара наана, хайра сэдхэл» болон бусад мэдээжэ элитэ зүжэг-үүдэ табиһан юм. Гадна манай театр совет драматургнуудай зо-хёолнуудыг саг үргэлжэ табижа

байдаг. Илангала А. Арбузовай «Эр-хүүгэй түүхэ», Н. Погодиной «Кремлин курантууд», М. Шоло-ховой зохёолнуудар табилаһан зү-жэгүүд манай гүрэнэй драмын теат-рай репертуарта бүхөөр оронхой. Тус зүжэгүүд илангала залуу ар-тистуудай бэлг шадабарла дээр-лүүдхээ, театрай түрүү арга бо-ломжонуудта турахала тон өхөөр туһалааг гэшэб.

Үнгэрһэн жэлэ Д. Нацагдоржийн нэрэмжэтэ гүрэнэй драмын театрай 35 жэлэй ой баяр баялхантай ор-шон байдалда болоо нэн. Энэ түүхэ-тэй ойлоо билэ 170 гаран шэнэ зүжэг-үүдэ өөрынгоо сценэ дээрэ таби-жа ерөө нэмди. Театрамнай ажал-ладаг бэлг, мэргэжэлээр баян эр-жиссернууд, хүгжэмшад, уран зу-раашад—нүүхэд Гомбосаг, Дамдин-базар, Дэлдэнбоошой, Ишдулам, Ту-вдан, Пэрэндорж, Монголой ардаг артистнууд О. Дашцэцэг, Д. Нчин-хорлоо, Д. Цэрэндулам, Ц. Цогмид, Н. Цэгмид, З. Цэнцэхүү, Э. Оюун болон бусад манай арад олондо мэдээжэ, зохёон табижа ажаллаа эр-шэмтэй ажаллажа байдаг юм.

Манай монгол театр Бурадай Х. Намсараевай нэрэмжэтэ гүрэнэй драмын театрай аха дүүгэй хани халуун холбоотой болоһон үнэнэй юм. Энэ холбоонын жэлһээ жэлэ бэхжэжэ байдаг. Бурад драма-тургнууд Ц. Шагжин, Д. Батожбай манай харагшадта танил. Бөө бөөдэ ябалсажа, зүжэг наадаха аяншалжа байха гэжэмнай өхэл хайхан гэшэб ааб да. Бидэ, Монголой театрай ар-тистууд, Совет засагай 50 жэлэй ойн баярай жэлэ Бураад орон ер-жэ, зүжэг наадаха харуулаха боло-һондоо тон өхэ баяртайбди.

ДАХИН УУЛЗАНАНДАА БАЯРТАЙБ

МНР-эй габыата артист, гүрэнэй шангай лауреат Л. Ж. ГОМБОСҮРЭН.

Би 1961 ондо совет Бураад орондо нүхэдөөрөө ерэхэдэ, Шекспирэй «Отеллодэ» гол нүүр наадаһан байһаб. Тинхэдэ харашад үндэр сэгнэлтэ үгэжэ, намайе тон өхөөр үргэһэн, мүн эндхи артист, режиссернууд хэдэн үнэтэ ажаглалта заабаринуудыг үгэжэ, аргагүй туһалаа нэн.

Мүнөө Э. Войничой «Овод» гэжэ зүжэгтэ Манганттын, Л. Ванганай «Таран далайн дунда» Табахын рольнуудыг бүхы орон дотороо суурхана Ленинэй орденот Бурадай оперо, балетэй театрай тайза дээрэ гүйсэдхэхэ золтойб.

Мүн хото, хүдөө нутагуудар ябаха, өөрынгоо бэлг шадабарине харуулаха, совет хүнүүдэй ажабайдалтай бүри дүгөөр танилсаха бай-наб. Тинхэдэ Монголодо Бурадай дуушад, хатаршад, зүжэгшэдэнь ошохон. Ц. Шагжинай, Д.Р. Батожбайн болон бусад зүжэгүүд манай тэндэ табидаг. Би өөрөө Будамшуугай роль наадаа нэм. Эхэ һонин!

Гэгшэнь эндэ ерээд байхадаа, аргагүй өхэ харуусалгатай үүргын тудайһе ойлгоноб. Юрэдөө дутуу дунда зүйлнүүдэй гараа наа, харагшад, мэргэжэлтэд ажаглалта шүүмжэлэл хэжэ, туһална бээ даа.

ХЭЛЫЕНЬ МЭДЭХЭШЫГҮЙ БАА...

Би өөрөө машинын жолоошон-ни. Монгол арад улсаста нарын нэгэ удаа ябажа байдаг ажалтайб. Мүнөө эгээ амаралтада гаран үдэлмйн хүршэ улсасай театр манай республикын нислэл Улаан-Удэзмэнай ерөб.

Би монгол хэлэ мэдэдэггүйб. Тингэбэшэ ёһотой уран хайхан искусствын хэлэ эрхэ бэшэ мэдэхэ хэрэгтэй бэшэ ха юм даа.

«Хүдэлмэришэн ба колхозница» гэһэн В. Мухинагай скульптура манай оройной хүдэлмэришэн-та-рашанай нарин наггын эбтэ холбоонын хүр хүлэ боложо, хаа газарта харин хэды олон гүрэн-нүүдтэ харуулагдажа, дэлхэйн хэ-ды олон миллион хүн зондо танил-даһан, ойлгогдон байна ха юм.

«Ленин Октябрыда», «Ленин

1918 ондо, «Максимай бага на-на», «Максимай бусалга», «Вро-неносец Потемкин», «Чапаяв» гэхэ мэтын манай киноартинууд олонхи ушарта ород хэлэ дээрэ гарабашы, бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болонхой.

Тингэхэдэ уран искусствын зохёолы ойлгохо, мэдэхын түлөө өөрын хэлэнь заагаагүй мэдэхэ ёһотой бэшэ болоно.

«Дасангай нүүдэлтэ» гэжэ мон-голой байдал харуулаһан уран хайханай киноартинэнь өхэтэ һо-нирхожо хараха байхат.

Тон тинмэһэ монголой драмын театрай «Овод» болон мүн бусад-нынь зүжэгүүдэ түрэл нислэл Улаан-Удэдэ харахаа байһандаа өхэ омогорхолтойб.

Б. ГҮСЕВ, жолоотон.

1967 ОНОЙ ИЮНИН 19.

Энэ үдэр монгол театрай зү-жэгшэд Улаан-Удын Полити-ческэ гэгээрэлэй байшан соо нилээд баян программатай, һонирхолтой концерт харуу-лаа. Эндэ дэлхэйн хүгжэмэй классикын аялануудһаа гад-на, Монголой тала губини ирагуу хайхан дуунууд сэд-хэл хүдэлгэмөөр эдэлбэ. Ха-рагшад хүндэтэ айлшадаа тон халуунаар утгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: монгол артистнууд концерт харуул-жа байна.

С. ДОРЖИЕВАЙ фото.

Н. В. Подгорный Югославида

БЕЛГРАД, июниин 21. (ТАСС). СССР-эй Верховно Советай Пре-зидиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Под-горный СФРЮ-гэй Президент Иосип Броз Тито хоёр эсгэлдэр Бриони арал дээрэ хоёрдолоо хэ-ни барисаа улам бэхжүүл-хэнь дамжагүй гэжэ нааглана.

Ц. ДАМДИНЖАПОВ, уран зохёолшо.

лай оршон байдалда үнгэрөө. нүүдэй үеын үйлэ хэрэгүүдэ, Дутын Зүүн зүгтэ тохёолдон оршон байдал туйлаа, мүн хоёр талие һонирхуудад бүс асуу-далнуудар нанал бодолоо зүбэл-тэ.

ТУҢА ҮЗҮҮЛХЭЭР БЭЛЭМДИ

Араб ороннуудта хүдэлмэрилхэ дые эмхидхэхэ гэгһэн Ленинград мидигүүдэ

ТАШКЕНТ, июниин 20. (ТАСС-ай корр.). Дутын Зүүн зүгтэ ор-нуудта ошхо, Израилин эзэрхэг түрмхэй ябуулгаһаа хойдлоһон хүнүүдтэ туһа хүргэхэ хүсэлтэй байһанаа Ташкентын медицинскэ институтай врачнар болон мэд-

медицинын хайн дуранай отряду-айнгаа хани нүхэдые Ташкентын дэмжэнэ

дэмжэнэ. Араб ороннуудай арадуудтай ханалаа нэгэдэл-гын митинг дээрэ врачнууд Л. Ха-билов, Э. Байбеков, мэдестрай А. Сафонова гэгшэд хайн дуранай отрядуудта орохо гэжэ эгзэн тү-рүүлэн нэрвэ бэшүүлэ.

ОАР-ай шэнэ правительство байгуулагдаа

КАИР, июниин 20. (ТАСС). ОАР-ай президент Гамаль Абдел-Насер шэнэ правительство бай-гуулаха тухай декрет гаргаба. Тэр-энэй ёһоор президент Насер мүн-өө байгуулагдана шэнэ прави-тельство толгойлох юм. Премьер-министрэй орлогоор Закария Мохн Эд-Дин гэгшэ томилгодоо. Шэнэ правительствда гадаадын хэрэгүүдэй министрэй тушаала

Махмуд Риад, сэргэй министрээр болон сэргэй промшленосгил министрээр Мухаммед Абдел Ва-хаб Бишри гэгшэ томилгодоо. Энэ оройной урдань премьер-министр байһан Сиди Сулейман гэгшэ мүнөө премьер-министрэй ор-логшын, мүн промшленосгил ор-логшын билигта эрхилхэ хэрэгүү-дэй министр боложо томилгодоо.

Зээрхэг түрмхэй этэгээдүүдэй сэрэгүүдэ дайлан абаһан газар дайдаһаан энэ дороо гаргаха

Израилин эзэрхэг түрмхэй дэ-ррээ Израилин сэрэгүүдэ гар-гаха эрилтэ табиһан шиндэбери баталан абаха байха гэжэ дэлхэйн бүхы үнэн сэхэ хүнүүд ООН-һоо хүлээн, гэжэ цехэй комсомолой бюрогой секретариин орлогшо Ли-дия Алексеева хэлэ.

ХАРГЫ ЗАМАЙ МИНИСТЕРСТВО

Арабуудай газар дээрэ Израилин эзэмдэгшэд хэжэ байһан эзэмтэ ябадалы митинг дээрэ үгэ хэлэг-шэд элнүүлэн буруушаагаа.

— Совет делегацие толгойлог-шын ООН-ой Генеральна Ассамб-лейн онсо яаралтай тусхай сесси дээрэ хэлэһэн үгэе дэмжэнэбди, — гэжэ харгы замай дээдэ захиргаа-нэй талагай начальник Ф. В. Пет-ров хэлэ.

— Израилин эзэрхэг түрмхэй ябуулгы буюулаха, эзэмдэһэн газар дээрээ Израилин сэрэгүү-дэ гаргаха, Араб ороннуудта уша-руулаһан хамаг хойдлолы богоних-он болоор соо залуулаха эрилтэ табиһабди. — гэжэ ахалагша ин-женер В. И. Некрасова мэдүүлэ. (ТАСС).

Исландин нийслэл хото Рейкьявигта «Вьетнамда Америкын хэбэн ээрхэг түрмхэй довтолгодо эсэргүүсэх» гэгдэн доунитойгоор олон түмэн хүнэй хабаа далгатай жагсаал бололон байгаа. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: жагсаалда гарахан хүнүүд тэрэ хотын үйлсэ гудамжаар ябаха байна.

Аюулгүйн Сөвөдтэ

НЬЮ-ПОРК, июниин 20. (ТАСС). Кипр тухай асуудал хаража үзэхийн тулд үсэгддэг ООИ-ой Аюулгүйн Совет ээлжээтэ засэдиин дээрэ сугларла. ООИ-ой генеральна секретарь У Тан тэндэ элдхэл хэлдэг, Кипр дээрэ энхэ амгалан байлгахын тулд ООИ-ой онсо томилогото эбсэгтэ хүснүүдэй байлгах болзорны үшөө хахад жэлээр, 1967 оной декабриин 26 болотор нунааха гэсэн дурдхал Аюулгүйн Советтэ оруулба. Тинхэдэ Кипрэй, Грециин, Турциин прайлствтанууд энэ дурдхалыг зүбшөөгөө юм гэжэ У Тан тэмдэглэсэн байна.

Кипрэй прайлствтын дурдхалыг хүсэгтэй таараха, мүн Аюулгүйн Советтэ энээнэй урд тээ гаргалан шидхээрнэ дахин дабагхан хадхыг тус резолуцинда Советскэ Союз арсахаггүй байна гэжэ СССР-ий түлөөлэгшэ И. Т. Федоренко мэдүүлбэ.

Мүн тинхэтэй хамта, ООИ-ой эбсэгтэ хүснүүдэй Кипртэ айнаа удаан байбашыг хаань, Кипр тухай асуудал шидхэлгэ заашыг ургашаа дабшаагүй байшоо гэжэ И. Т. Федоренко тэмдэглэсэн байха юм. Хари гүрэнэй сэрэгүүдтэндээ гаргагдаха, гадаадын сэрэгтэй баазнууд үгы хэгдэх ёһотой. Илангаша мүнөө тэндэхин оршон байдалай шалгалтад байһан сагта иимэ юмэ хэжэ шуудал гэбэ.

ООИ-ой эбсэгтэ хүснүүдэй 1967 оной декабриин 26 болотор 6 нарын болзортойгоор Кипртэ байлгах гэсэн шидхээрнэ Аюулгүйн Совет нэгэн дуугаар баталан абаа.

США-гай Президент Джонсон-ой хэлэһэн үгэ

ВАШИНГТОН, (ТАСС). ООИ-ой Генеральна Ассамблейин онсо яаралтай тухай сессидэ зориулжа Америкын Холбоот Штатаудай президент Джонсон Вашингтондо үгэ хэлэхэдэ, Дутын Зүүн зүгтэ тохёолдохон түгшүрлэлтэ байдал америкчуудын тулд имгатай. Америкчууд туһа хүргэхэ гэсэн хараа бодол баримталһан байха юм.

Вьетнамда амгалан тайбан байха тушаа ямар нэгэ шухала амжалта туйлаха байһан тухай мүнөө хэлхэе арманигүйн байна гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Тинхэдэ эдэ бүхын түлөө эмилнь ДРВ-гай прайлствствада тохого нааатай юм ха.

ООИ-ой ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН ОНСО ЯАРАЛТАЙ СЕССИ ДЭЭРЭ

НЬЮ-ПОРК, июниин 20. (ТАСС). ООИ-ой Генеральна Ассамблейин онсо яаралтай тухай сессидэ засэдиин дээрэ ООИ-ой Генеральна секретарь У Тан үгэ хэлэхэдэ, Дутын Зүүн зүгтэ тохёолдохон түгшүрлэлтэ байдал америкчуудын тулд имгатай. Америкчууд туһа хүргэхэ гэсэн хараа бодол баримталһан байха юм.

Вьетнамда амгалан тайбан байха тушаа ямар нэгэ шухала амжалта туйлаха байһан тухай мүнөө хэлхэе арманигүйн байна гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Тинхэдэ эдэ бүхын түлөө эмилнь ДРВ-гай прайлствствада тохого нааатай юм ха.

Израилин ээрхэг түрмхэй довтолго хэбэн гүрэн гэжэ тоолохо тухай Совет гүрэнэй оруулжа абаашахыг Америкын Холбоот Штатаудта яабашыг наа таарахагүй юм гэжэ мүнөөдэр хэлгэргүйгөөр мэдүүлбэ. «ООИ гэжэ шигэжэ нэгэ талын шидхээрнэ гаргах ээрхэггүй» гээд мэдүүлһэн байха юм.

БҮХЫ ДЭЛХЭЙН ХЭБЭЛ ГАЗЕТЭНҮҮД ГОЛ АНХАРАЛАА ХАНДУУЛА

ТОКИО, июниин 20. «Израиль ооһдхыгөө сэрэгүүдэй энэ дары гаргажа абаашаха ёһотой», «Советскэ Союз Израилин ээрхэг түрмхэй довтолго эрхэ шүүд буруушаана», «Энээнхэ хойшо ээмдэлгээ үргэлжлүүлхэ болоо наань—эхэ дайнда хүргэхэ аюул унарга болохо юм» гэсэн нийлэ гаршатайгаар Японий газет-нүүд ООИ-ой Генеральна Ассамблейин онсо яаралтай тухай сессидэ СССР-ий Министруудай Советтэ Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинэй хэлэһэн үгыг эхн ноуруудтаа толилоб.

БЕРЛИН, июниин 20. (ТАСС). «Борба» газетэ томо гаршатайгаар нийлэ үгнүүдэй хэлбэб: «Косыгин ээрхэг түрмхэй довтолго хойшолонгуудыг усадхын тулд яаралтай хэмжээнүүдэй абаха шухала гэжэ дурдхалба».

А. Н. Косыгин сессидэ баталан абаха резолуци дурдхалдаа, Израилин ээрхэг түрмхэй аашыг эрхэ шүүд буруушаагаа гэжэ «Борба» газетэ тэмдэглэб. СССР хадаа Израилин ээрхэг түрмхэй довтолгонын бүхы хойшолон усадхыг эрхэлхэ гадна, эбтээ оролтын хилхэнэ сааша Израилин сэрэгүүдэй гаргажа абаашахыг эрхэлхэ гэжэ энэ газетэ бэшэб.

ЛОНДОН, июниин 20. (ТАСС). Мүнөөдэр гараһан Англын газет-нүүд ООИ-ой Генеральна Ассамблейин онсо яаралтай тухай сессидэ СССР-ий Министруудай Советтэ Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинэй хэлэһэн үгыг имгатай эхэ удха шаанартай ушар гэжэ сэгнэб. Энэидэ хамаадаха шижэжэ элдхэн ноуруудтан томо томо гаршатайгаар хэлбэб.

«Таймс» газетэ энээн тухай бэшэб: «Советскэ прайлствтын толгойлогшо энхэ амгалан байха асуудалаар агуухэ гүрэнүүдэй дүүргэхэ үгсгэе тусгаар тэмдэглэб гэжэ мэдүүлбэ».

Дутын Зүүн зүгтэ мүнөө тохёолдохон байһан түгшүрлэлтэ байдалыг түгшүрлэлхын тулд Нэгдэлмэл Нацнуудай Организацида оруулагдаһан совет дурдхалнууд араб аравуудай аша туһыг харалсахаа гадна, мүн Израилин арад ондошые хамаадаха юм гэжэ «Морнинг Стар» газетэ тэмдэглэб.

РАВАЛПИНДИ, июниин 20. (ТАСС). «Израилин ээрхэг түрмхэй довтолго хэбэн гүрэн гэжэ тоолохо», «Израилин сэрэгүүдэй гэдэргэнь бусажа абаашаха гэжэ энхэ амгалан байхын хүснэл болохо юм», «Израилин гаргажа байһан аашанууд амгалан тайбанай хэрэгтэ аюул ургашаана», «Аюулгүйн Совет үүргэ уялгаха дүүргэбгүй» — гэжэ нийлэ гаршатайгаар мүнөөдэр гараһан Пакистанай газет-нүүд ООИ-ой Генеральна Ассамблейин онсо яаралтай тухай сессидэ СССР-ий Министруудай Советтэ Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинэй хэлэһэн үгэ тухай бэшэб.

хуай Совет гүрэнэй оруулжа абаашахыг Америкын Холбоот Штатаудта яабашыг наа таарахагүй юм гэжэ мүнөөдэр хэлгэргүйгөөр мэдүүлбэ. «ООИ гэжэ шигэжэ нэгэ талын шидхээрнэ гаргах ээрхэггүй» гээд мэдүүлһэн байха юм.

Тинхэдэ Голдберг ООИ-ой гаргажа шидхээрнэ американ проект оруулхад, ээрхэг түрмхэй довтолго хэбэн гүрэнэй сэрэгүүдэй саашан гаргажа абаашалха, мүн баһа ондоо ямар нэгэн асуудалнууддаа дулдыхаа юм гэжэ хэлэб.

Америкын делегатай нигнэхэ хэлэһэн дээрхээ ойлгоходо, Холбоот Штатауд ээрхэг түрмхэй довтолго хэбэн гүрэнэй саагуулан халхалха гэжэ оролддог юм байна.

Сирийн Араб Республикын президент Нуреддин Атаси гэжэ Генеральна Ассамблейин сессидэ үгэ хэлэхэдэ, Израилин ээрхэг түрмхэй довтолго хэбэн гүрэн гэжэ нэрлэдэг, ээмдэгдэхэн араб гүрэнүүдэй газар нутаг-

ТОВШОХОНООР...

О Багшанарай эрдэм дэшлүүлхэ институтай дэргэдэ хүдөөнэй хургуулинуудай ажалай багшанарай 12 үдэрэй семинар болжон дүүрбэ. Семинарта 60 багшанар хабаадалсан байна. Энэ педагогик тухай, үхн-бүүдэ хүмүүжүүлгэдэ багшанарай үүргэ тухай лекцинууд уншагдаба. Хаягтын пионерүүдэй байшангай хургааша А. Е. Дынинк элдэб галгалта хэдэ, дүй дүршлөө харуулаа. Семинарта хабаадалгад городей предпринимчуудад ябаха харабад.

Б. БИРБАЕВ. ХХП партсэдын нэрэмжэтэ колхозой Яаргата тохсоние ургамалнуудад ногооруулаха худалмэри эмхидхэгдэб. Энэ хэрэгтэ эх-нэрнүүдэй советэй түрүүлэгшэ нүхэр Н. П. Ринчинова ба тэндэхи бригадир Б. Л. Цыденов гэжэд хүтэлбэрлһэн байна. Эндэхи эхн хургуулиин хургад, гэрэй эзэн эхнэрнүүд модо хуулгалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаба.

С. ОЧИРОВ. Хорин дунда хургуулиин хургад зунайнгаа амаралтын үедэ барилгын худалмэри хэжэ, үйлдбэрийн практика гарана. Нёдондо Анаада спортивна зал, малай байра бариһан байна. Мүнөө тэдэнэр Хорн тохсоний Советскэ Союзай Герой Д. Жанаевай нэрэмжэтэ гудамжада байрын гэрнүүдэй бариха байха юм.

А. НОМТОЕВ.

ФУТБОЛИСТНАРАЙ ТҮРҮҮ БУУРИ ЭЗЭЛЛЭГЭ

Июниин 18-да болоһон РСФСР-эй 6-дахн зонын «Б» классай мастер команчануудай дунда СССР-эй түрүү буури эзэллэгийн наадан нимэ үр дүнтэйгөөр үнгарбэ.

«Океан» (Владивосток) — «Сэлэнгэ» (Улаан-Үдэ) — 2:1, «Шахтер» (Прокопьевск) — «Иртыш» (Павлодар) — 3:0, «Торпедо» (Рубцовск) — «Нефтяник» (Омск) — 3:2, «Амур» (Благовещенск) — «Рыбак» (Находка) — 2:1, «Старт» (Ангарск) — «Локомотив» (Красноярск) — 1:0, «Пурсей» (Братск) — «Шахтер» (Киселевск) — 3:2, «Металлург» (Новокузнецк) — «Ангара» (Эрхүү) — 1:0, «Цементник» (Семипалатинск) — «Прогресс» (Вийск) — 6:1 тоотойгоор наадаба.

(ТАСС).

ЛЕОНИД ШТЕЙН ИЛАБА

СССР-эй чемпион Леонид Штейн һуулиин араб долоодохи нааданда Д. Бронштейнэй наадан партидаа 20-дохн ябадал хэбэнхитгэ һүүлээр тэнсэхэ гэжэ үгсөөд, гресмейстер-нүүдэй Москвада болоһон улаасхоорондын нааданай илаша болобо. Тинхэдэ энэ наадан дүүрбэ.

Москвада болоһон гресмейстер-нүүдэй улаасхоорондын нааданай наадан нимэ гуримаар һууринуудыг эзэлэб: Л. Штейн (СССР) — 11 очко, М. Бобочев (Болгар), В. Смыслов, Л. Пахман (ГДР) — түд бүридөө 6 очкотойгоор гараба.

Момгон далай... Заха хизаар-гүй долгидо мизалзууһан далай. Энэ, 180-дахн меридиан дээрэ түрүүшын секунда, минутаахэ нийлэ үдэр эхилдэг. Энэ Алас-Дуриа хизаарай мориугууд, заганада, ангуушад, хилын савнуудад совет хүнүүдхэ эгзэн түрүүлэн нийлэ үдэрэй алтан нарыг утгалдэг. Энэ Россия эгзэн зүүн хаха оршоно!

НЭГЭ МЕРИДИАНАЙ ХОЁР ТАЛА

...Ородой газар дайнын эгзэн зүүн хахада Командорой олтирогуд оршоно. Момгон далай, Берингийн далай уналга угаагдагдал аралнууд дээрэ алуут галз бага ялатан ажаһуудат. 50 жэл урда тээ үг үндэрөөрөө үгы хэгдэхэ байһан ажалша бэрхэ энэ арадай нэрэн хүжэһэн түр-Командорой олтирогудтай та-нашагүй холбоотой юм.

1826 ондо аралжаа наймаанай ород-американ компани алуут үгэ хэдэн буйл эгзэн үнэтэ ар-хатай агаар баан аад, хүн зоной ажаимдардаггүй Командорой аралнуудта асарһан түгшээтэй. Эдэ алуут устгай ээинсэг хүли-насуудууд—Атту, Атха аралнууд-наа гараһан хүнүүд «хаанай зар-нигаар» Америкэдэ худалдагдаб. 180-дахн меридианай нүүгэ тала-да үлэһэн байгаа.

Алуут устгаһанай шэнэ газар-таа түрүүшын 100 жэл соо тэрэ-зэргэ ажаһууһан тухайдаһан Кам-чаткын областин Алуут нацио-нальн районий түб буури — Никольск тосхондо нээгдэхэн ара-дй музейн олон экспонатнууд хөөржэ үгсэ. Тэдэнэр барга бү-дүүлг байдалтай дээрхээ ууш-ханы ханадада нэрбэгдэдэг, туража эдүрдэг байгаа.

Командорой аралнууд дээрхэ байдал 50 жэлэй урда ниймэл бай-һан, мүнөөшье меридианай нүүгэ талада ажаһуудат алуут устгаһан ниймэл ядуу тулаур байдалтай. США-дахн мүнөөнэй Алуут тосхон «бүбэн тарааха туламта болон-хой», «Алуут ялатанай 40 про-цент шахуун уушханай ханга-датын» гэжэ «нахын үгы» га-нан ном соогоо Америкын эрдэмт Тед Бенк бэшэб. Алуут устгаһан-ууд загана элсөөрөө «хосорхо-гүй» гэжэ эрдэмтэд мэдэрнэ.

Энэ меридианай нүүгэ тала-да юм. Харин мүнөө 180-дахн меридианай наада талыг харал-ба... Командорой аралнууд эийн-галаар яларһан. Библиотекэ, кинотеатрууд соо хүнүүд дуу-рэн, Уран найханай кружогуудта

УРДА ВЬЕТНАМ. Сүлөөрэлгын армийн сэрэгшэ. ВНА-ТАСС-ай фото.

ЗОРИЙОН ГАЗАРЫНЬ—МОСКВА

Эдэ үдэрнүүдэ Улаан-Удын үйлсэнуудээр иимэ тийшэ гүйл-гэлдэхэн хоёр мотоциклистууд олоной анхарал татаһан байха. Тэдэнэй машинанууд дээрэ Вла-дивосток—Волгоград—Олессэ — Москва гэжэ бэшээтэй. Иимэ маршрудаар холын аянда зорихон Владивостогой хоёр хуууд ма-най республикын нийслэл хотой танисажа ябана шуу.

Ээмнэй «За рулем» гэжэ жур-налай шаш абахын тулд «Шэн зоригой, алдар габиягтай замаар» гэгдэн Бүхэсоюзна зоочно мурьсөө-нүүдтэ хабаадалһан ВЛКСМ-эй Приморин хизаарай түлөө-лэгшэ гэгдэб.

Владивостогон июниин 11-дэ гараа һамын. Замламнай, илангаша Хабаровска хизаарта бороо хуратай байла. Бага зэргэ наатаха унар гараа һан, гэжэ энэ автомото аянай удариалшан болохо Василий Александрович Шалагин хөөрөөгөө ахилэ.

—Сүүдхын хэдэ модо зай ла-банабта?

Б. ЖАНЧИПОВ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. А. Шалагин Улаан-Удын үйлсэд. Л. ТИШКОВИЧ-ОП фото.

РОССИН ЗҮҮН ЗАХА

хэлсээнэй ёһоор, түхэрэнь жэл-хэдэ худалмэрлэхэ, далай дээрэ 8 балл шуурганай болохошье бай-хаа загана олзоборилхо зорилго табиһхай.

Камчаткада далайн баялгыг хэрэглэхынгээ хажуугаар тэрэ-нийн хамгаалха эхэһэн худалмэри хэлдэг.

Момгон далайн хойто захыг, Охотскэ ба Берингийн далайн-дай баялгыг хамгаалха хүжэ-мэри эрдэмтэй эхэһэн коллек-тивтэ, тухай эмхитүүдтэ далай-гадганхай. Тэдэнэр заганаһыг, далайн ашагтай амитадай хэр олон байһыг элрүүддэг, үзэхэ багсаамагын тусэб табидаг, хэлы шэнээн загана олзоборилхо дор-мо тогтоодог, гэжэ Момгон да-лайн заганаһан ажахи, океано-графин шэнжэлгэ хэдэ институт-тай Камчаткын отделение даг-шын орлогшо И. И. Жагунов мэдэсэбэ.

КАМЧАТКЫН ГАЗАР ДАЙДА

Энэ хахад арал дээрхээ сү-гаантай, харин хүнүүсээгүй ламгаданаһан һүүлээр 472 ман-ган дүрбэлхэ километр газар дээрэ оройдоо 11 мянган корач, ительмен, эвен, алеут, орол үлдэ-һэ аһатан ажаһуудат гэдэ бүр-рихдэл аһатан юм. Тинхэ үгэ тэдэнэй материална, балбосор-лоной хэмжээн тухай хэлэһэнэйчэ хэрэггүй байгаа.

Мүнөө Камчаткын областыд 280 мянган хүн ажаһууна. Улад зойнойн тоо түргөөр ургана. 50 жэлэй туршда ажаһадалай хэм-жээнэ хэбшэжэ байһан Россия

Хахад аралтай арадуудай соёл-культурыг хуушыха хэрэгтэ эхэ-хэн оролдолог гаргадана байла. Дайнай һүүлэй жэлүүдтэ Кам-чаткада багшанарай тоо гурба-дахин өлшөөрөө. Мянган хүн бүр-хэндэ нэгэ хургуули нээгдэнхай. 4 хүн бүхэнэй нэгэниин энэ хургуулида бурадга. Камчаткад эрдэм шижэлгын 6 эмхл бии.

Камчатка бүхы оронтоо хамга-налархан хүжэжэ байһан Россия эгзэн зүүн хаха юм.

И. МОИСЕЕВ. ТАСС-ай тухайлх юрр.

ПРАВДА БУРЯТИИ Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгдэхэ хууданда: Советскэ Союзай Коммунист партияи Центральна Комитетэй Пленум тухай информационо мэдээсэл. ТАСС-ай шухала материалууд. «Нооһо хайшаалагшад, амжалта-тай ажаллалт» гэгдэн фотопортат.

Хойрдох хууданда: «Эхэ худалмэрийн эхин» гэгдэн А. Мат-

хановай статья. В. Шабаторовой статья. Турал оролгорнай.

Гурбадах хууданда: редак-цида эрхэн бэлэгүүд. Хилин саанаһаа мэдээсэл. Дүрбэдэх хууданда: Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууһа дай-най эхилһэн үдэртэ зориула-һан материалнууд. Монголой театрай харууһан үзэжэ тухай Ю. Игумновай рецензи.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактор — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ секретаря — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабсельской — 67-81, ин-формации — 34-05, общественной приёмная — 56-62, машинная бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография Управления по печати при Со-вете Министров Бур.АССР. П-00828. Зак. № 422.